

Szyfman, L.

"Brauner - współpracownik Mendelejewa", B. Kedrow, T. Czencowa, Moskwa 1955 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 1/2, 419-420

1956

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

sie. Wiadomo, że Lamarck był gorącym republikaninem i szczytowe osiągnięcie swego życia, *Filozofię zoologii*, poświęcił ludowi francuskiemu jako dowód hołdu za obalenie tyranii feudalnej. Radykalnością swych poglądów politycznych i konsekwentnym ewolucjonizmem w zakresie pojmowania rozwoju świata organicznego różni się między innymi Lamarck od Jędrzeja Śniadeckiego, z którym łączy go wiele wspólnego. Materialista-deista Lamarck i materialista-deista Śniadecki wyrażają kryzys materializmu mechanistycznego i tu kryje się jedno z podstawowych źródeł ich wahań i poślizgnięć idealistycznych.

Omawiany tom *Dzieł wybranych* kończy się uwagami do *Kursu zoologii*, napisanymi przez Polakowa, oraz tegoż uwagami do pierwszej i drugiej części *Filozofii zoologii*, jak również uwagami Gelterszteina do trzeciej części *Filozofii zoologii*.

Jeżeli się zważy, że dzieła Lamarcka nigdy nie były tłumaczone na język polski i że nawet w oryginale są u nas prawie niedostępne, ocenimy należycie ukazanie się na półkach księgarskich przekładu rosyjskiego dzieł Jana Chrzciciela Lamarcka.

L. Szyfman

B. Kedrow, T. Czencowa, Brauner — współpracownik Mendelejewa. Moskwa 1955, s. 3—126. Akademia Nauk ZSRR. Instytut Historii Przyrodowiedztwa i Techniki.

Recenzowana książka jest cennym przyczynkiem do historii chemii, w której przełomowym momentem było odkrycie przez Mendelejewa periodycznego układu pierwiastków. Kreśli ona historię przyjaźni dwóch wielkich słowiańskich uczonych, opartej na wspólności dążeń naukowych.

Książka składa się z dwóch referatów wygłoszonych przez Kedrowa i Czencową w czasie sesji Wydziału Chemicznego Czeskiej Akademii Nauk, która odbyła się w maju 1955 roku z okazji stulecia urodzin wybitnego czeskiego chemika Bogusława Braunera.

Artykuł T. Czencowej pt. *Nowe materiały o współpracy naukowej D. I. Mendelejewa i P. F. Braunera* (s. 7—69) składa się ze wstępu i czterech rozdziałów, omawiających okres współpracy naukowej obu uczonych.

Pierwszy okres rozpoczyna się w 1881 roku, kiedy Brauner wysłał z Manchesteru do Petersburga list do Mendelejewa.

Drugi okres trwa dwadzieścia sześć lat, tj. od 1881 roku do 1907 roku, tj. od chwili zawarcia znajomości Braunera z Mendelejewem do śmierci Mendelejewa.

W tym okresie ważne znaczenie dla ich przyjaźni i współpracy miało spotkanie w Londynie w roku 1889, kiedy Mendelejew w tzw. „Faradajewskom cztienii“ podsumował swą dwudziestoletnią pracę nad periodycznym układem pierwiastków, a Brauner referował wyniki sześcioletnich badań prowadzonych nad tym samym zagadnieniem.

Trzeci okres trwa od roku 1907 do 1933, tj. obejmuje działalność Braunera od śmierci Mendelejewa do śmierci Braunera.

W tym czasie zajmuje się ten ostatni propagandą periodycznego układu pierwiastków.

Zebraane przez autorów i rozszyfrowane liczne dokumenty, jak listy, rękopisy artykułów, odbitki korektorskie, rzucają nowe światło na historię przyjaźni dwóch słowiańskich uczonych.

Większość dokumentów została znaleziona w Muzeum-Archiwum D. I. Mendelejewa Uniwersytetu Leningradzkiego, część zaś w archiwum Akademii Nauk ZSRR, część w Muzeum D. I. Mendelejewa Leningradzkiego Naukowo-badawczego Instytutu Metrologii.

*

Brauner zapoznał się z ideami Mendelejewa w 1877 roku z książki Lothara Meyera (1830—1895) *Moderne Theorien*. Odtąd stał się entuzjastycznym wyznawcą teorii wielkiego odkrywcy i gorącym jego obrońcą przed napaściami niektórych zagranicznych uczonych, starających się pomniejszyć znaczenie odkrycia Mendelejewa.

Z załączonej korespondencji wynika, jak wysoko cenił Mendelejew przyjaźń i współpracę młodego uczonego; świadczy o tym m. in. fakt zaproszenia go do współautorstwa w opracowaniu fundamentalnego dzieła *Podstawy chemii (Osnowy chemii)*, do którego Brauner napisał jeden rozdział.

Brauner wszedł do historii nauki światowej jako kontynuator nauki Mendelejewa o elementach chemicznych. Nazwisko jego jest ściśle związane z nazwiskiem jego wielkiego przyjaciela. Jeden z autorów recenzowanej książki, Kedrow, w następujących słowach charakteryzuje znaczenie współpracy i przyjaźni dwóch uczonych:

„Jeśli Brauner znalazł w osobie Mendelejewa swego kierownika naukowego... to Mendelejew znalazł w osobie Braunera wiernego ucznia i kontynuatora... który potrafił wniknąć w istotę problemów naukowych nurtujących Mendelejewa“ (s. 76).

Cenna książka Kedrowa i Czencowej zasługuje w pełni na to, by ją czytał nie tylko historyk chemii, ale każdy interesujący się historią nauki.

L. Szyfman

Georgius Agricola 1494—1555, zu seinem 400 Todestag, 21. November 1955. Akademie — Verlag, Berlin 1955, s. 376.

W ramach obchodu czterechsetnej rocznicy śmierci wielkiego uczonego niemieckiego G. Agricoli, Niemiecka Akademia Nauk w Berlinie wydała we wzorowej szacie graficznej wielką księgę pamiątkową, liczącą niespełna 400 stron dużego formatu i zawierającą 27 prac. Omawiają one wszechstronną działalność uczonego, malują tło historyczne jego działalności i wpływ jego dzieła na rozwój nauki i techniki w Niemczech i innych krajach. Przykładowo można podać następujące tytuły prac:

prof. Leo Stern, *Wielki niemiecki przyrodznawca i humanista Georgius Agricola i jego czasy* (40-stronicowa praca otwierająca księgę),

prof. Georg Spackeler, *Agricola jako górnik*,

dr inż. Walther Fischer, *Agricola, ojciec mineralogii*,